

УДК 81'367.625(161.2=111):81-115

Н. Б. Іваницька,

доктор філологічних наук, професор
(Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ)
pyasta3@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9925-1285

МІЖМОВНА СИНТАГМАТИКА ДІЄСЛІВ У ПРОЕКЦІЇ НА ПРЕДИКАТИВНО-АДВЕРБІАЛЬНУ РЕЧЕННЄВУ МОДЕЛЬ ОЦІННОЇ СЕМАНТИКИ

У статті встановлені корелятивні синтагматичні відношення між дієслівними системами української та англійської мов у проекції на предикативно-адвербіальну реченнєву модель оцінної семантики як tertium comparationis двобічного міжмовного аналізу. Обґрунтовано можливість використання такої моделі як основи зіставлення у світлі теорії номінативного мінімуму речення. З'ясовано, що повна чи часткова некорельованість має формальні показники в межах обов'язкових придієслівних компонентів обставинної синтаксичної семантики.

Ключові слова: українська та англійська дієслівні системи, предикативно-адвербіальна модель оцінної семантики, основа зіставлення, корелятивність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Контрастивні студії в сьогоденному мовознавчому просторі набувають значного поширення. Зіставляючи мовні системи в різнорівневих вимірах, дослідники ставлять за мету не лише виявити розбіжності міжмовного співвідношення, встановити ізоморфні та аломорфні зв'язки та відношення, але й пояснити з позицій тієї чи іншої мовознавчої парадигми причини спільного та відмінного в мовних паралелях (див. праці В. Г. Гака, С. П. Денисової, Ю. О. Жлуктенка, М. П. Кочергана, А. В. Корольової, В. І. Кушнерика, В. М. Манакіна, А. Е. Левицького, О. В. Тищенко, С. О. Швачко, І. К. Юсупова, W. Croft, C. Lehmann, W. Nemser, J. Newman, G. Nickel, A. Wierzbicka та ін.). Зіставні праці видаються своєчасними не лише через прагнення пізнати універсальність vs ідіоетнічність мов, але і з огляду на можливість екстраполяції отриманих результатів на загальні процеси концептуалізації і категоризації позамовного світу, що, безсумнівно, поглиблює теорії типології та універсології, особливо коли до аналізу залучають різноструктурні мови.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Мовознавча бібліографія як у внутрішньомовному, так і міжмовному аспектах є доволі розгалуженою (Ю. Д. Апресян, Ш. Р. Басиров, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, О. І. Леута, А. П. Муховецький, В. С. Огоновська, В. М. Русанівський, Г. Г. Сильницький, С. О. Соколова, С. М. Сухорольська, Є. М. Уздинська, Н. Ю. Шведова, M. Bierwisch, D. Crystal, R. Jackendoff, R. Jandor, H. Hiddowson, Ch. Hockett, E. Lehrer, B. Levin, E. Nida, S. Soames, R. Stockwell, St. Ullman та ін.). Продуктивним засобом на шляху осмислення лінгвальної сутності дієслова виступають праці із компаративістики (Ш. Р. Басиров, В. В. Ганечко, В. Д. Каліушенко, О. О. Константинова, М. В. Мирончук, А. П. Муховецький та ін.), які дають змогу бодай наблизитися до розуміння універсальності дієслівної природи, як і збагнути її унікальність у мовному просторі, та в той чи інший спосіб транспонувати ці знання для пояснення спільного й особливо специфічного в мовній дискретизації світу загалом та його одієслівлюванні зокрема. Відносно сформованою на сьогодні виступає і методологія зіставлення мов (Ф. С. Бацевич, І. О. Голубовська, С. П. Денисова, Ю. О. Жлуктенко, Р. П. Зорівчак, Е. Косеріу, М. П. Кочерган, А. В. Корольова, Т. Кшешовський, В. М. Манакін, О. О. Тараненко, B. Comrie, W. Croft, O. Ducháček, C. Goddard, T. Krzeszowski, C. Lehmann, V. Mathesius, W. Nemser, J. Newman, J. Nichols, G. Nickel, R. Di Pietro, L. Talmy, E. Viberg A. Wierzbicka та ін.). Більше того, пріоритетною є думка, що в сучасній лінгвістичній компаративістиці як мультилінгвальної дисципліні, утвореній різними напрямками (порівняльно-історичним, типологічним, універсологічним, характерологічним), зіставне мовознавство небезпідставно претендує на самостійність, окремішність, постаючи логічно обґрунтованим наслідком еволюції лінгвістичної науки та її методології. Зазначені аспекти створюють надійне підґрунтя для подальших досліджень у сфері зіставлення дієслів.

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. Водночас широке концептуальне підґрунтя функціонування дієслова, як ключової з точки зору семантики та граматики частини мови, проектує нові аспекти вивчення у царині дієслівної сфери. Слід зауважити також, що контрастивістика і типологія граматичних систем української та англійської мов, здійснені переважно на основі одностороннього зіставного аналізу, отримавши наукове висвітлення в підручниках із порівняльної типології (граматики), останнім часом перебувають дещо на периферії. З огляду на зазначене, звернення до міжмовного опису дієслівної ланки української та англійської мов, пов'язане із системною репрезентацією однакових і відмінних рис їхньої синтагматичної організації у формально-синтаксичному аспекті, видається своєчасним і **актуальним**.

У наших попередніх працях була обґрунтована можливість використання моделі простого речення дієслівної будови як надійного *tertium comparationis* (t.c.) у процесі двобічного зіставлення синтагматичних вимірів дієслівних систем української та англійської мов [1; 2]. Нами було з'ясовано металінгвістичне наповнення поняття "модель речення" та встановлено основні моделі простих речень дієслівної будови, утворених на основі синтагматичних властивостей дієслів [3].

Мета пропонованої статті – установити корелятивні та лакунарні відношення української та англійської дієслівних систем, формалізовані предикативно-адвербіальною моделлю оцінної семантики. **Об'єкт** дослідження – дієслівні системи української та англійської мов. **Предмет** дослідження – корелятивні особливості зіставлених систем крізь призму предикативно-адвербіальної моделі оцінної семантики як *tertium comparationis*.

Зіставний аналіз українських та англійських дієслів у проекції на предикативно-адвербіальну модель оцінної семантики було проведено на матеріалі синсемантичних дієслів української та англійської мов [4: 16-22; 5: 45-59]. Для зіставлення було відібрано переважно дієслова в їхніх первинних значеннях із вербалізованими експлікаторами синсемантизму [6; 7]. Джерельною базою дослідження стали словникові джерела, а також авторська картотека реченневих конструкцій, дібраних із творів класиків художньої літератури та сучасних письменників, із публіцистичних Інтернет-джерел та з банку даних "Британський національний корпус".

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Власну теорію зіставного вивчення дієслівних систем української та англійської мов крізь призму основних моделей речення дієслівного типу як t.c. дієслівних систем будуємо на дієслівній синтагматиці (включаючи в модель відсутні чи наявні обов'язкові придієслівні компоненти приприсудкової залежності) та на міжкомпонентних семантико-синтаксичних відношеннях, які реалізують утворену в реченнях синтаксичну семантику обов'язкових придієслівних компонентів.

У цьому аспекті слід зауважити, що питання про виокремлення предикативно-адвербіальних моделей ми пов'язуємо з обов'язковою сполучуваністю дієслівних одиниць у складі двохелементних семантичних єдностей. Ця теорія є розробленою і апробованою в лінгвоукраїністиці [5; 7].

В англістиці вживаними є терміни "адвербіальна сполучуваність", "адвербіально пов'язані дієслова", "адвербіалії", "адвербіалізовані дієслова", у поняттєвий зміст яких так чи інакше уведено ознаку сполучуваності дієслова з обов'язково залежними від нього елементами обставинної семантики. Водночас варто згадати, що в лінгвоанглістиці виокремлення адвербіальних дієслів спирається на різноаспектні засади, зреалізовані у сфері: власне синтаксису, коли адвербіальність інтерпретують як здатність будь-якого дієслова розвинути його адвербіальність за вживання в певній синтаксичній моделі (Т. Р. Левицька, А. М. Фітерман, А. Д. Швейцер та ін.); синтаксичній семантиці, коли адвербіальність дієслова розглядають як інкорпорування (імпліцитне чи експліцитне) до його семантичної структури актантів та сирконстантів (Г. Г. Сильницький, І. В. Сентенберг, Г. А. Уфімцева, Ch. Fillmore, D. McIntyre); семантики, коли такі одиниці кваліфікують складним семантичним цілим із уведеною адвербіальною семою (семами) (В. Charleston, D. Jogi, M. Snell-Hornby) [9; 10].

Дослідники нерідко кваліфікують адвербіалії як факультативні компоненти речення. Водночас у нашому дослідженні істотною є думка про те, що в реченні адвербіалії в приприсудковій (придієслівній) позиції утворені на базі транспонованих у речення семантичних єдностей із синсемантичними дієсловами. Такий формальний критерій прислужився до виокремлення в окрему групу речень із присудками-дієсловами, які через їхню синсемантичність утворюють сильні позиції для заповнення їх обов'язковими адвербіаліями (обов'язковими придієслівними компонентами обставинної семантики).

У реченнях, побудованих за предикативно-адвербіальною моделлю, уживаними є синсемантичні дієслова, синтагматику яких в обох мовах обмежують: а) прислівники: укр. *Дід поведився **достойно**, як нам здавалось* (М. Стельмах); англ. *She went **upstairs**; I don't think I'm sleeping **too much*** (D. Hill); б) безприменникові іменники: укр. *Проект коштував **мільйон*** (З газ.); в) применниково-іменникові конструкції: укр. ***Через вулицю** жив мій далекий родич Андрій Архипенко* (Ю. Збанацький); *Я іду **поміж вас**: крила ростуть за плечима і душа для польоту в незвідане їх розправля* (Н. Гнатюк); *Стало сонце у **зеніті**, ясний день окриля* (М. Сингаївський); *З **лісу** виходить мряка студена* (Д. Павличко); англ. *All roads lead **to Rome**; Semiconductors are material, which lie **between conductors and insulators*** (З журн.); *When a molecule jumps **from a lower to a higher energy level** it absorbs energy and when it drops **to a lower level**, it gives up energy* (Digest); *Then she turned **to the judge*** (S. Maugham); г) предикативні одиниці: укр. *Завуч керує, **ніби й зовсім не розуміє нових технологій навчання*** (З газ.); англ. *It looks **as if you've done a very good turn to me and to a lot of other people this afternoon*** (R. Moss).

З-поміж інших предикативно-адвербіальних моделей ми виокремлюємо модель оцінної семантики, в якій вказується на спосіб реалізації дієслівної процесуальності (укр. *поводитись, триматись, поступати, виглядати, простягатись* та ін.; англ. *to behave, to act, to speak, to talk, to look, to weigh, etc.*): укр. *Рівнина простягнулась **на кілька кілометрів*** (Ю. Яновський); англ. *You are acting **with extreme***

stupidity (A. Cronin). *We have already referred to those who find it difficult to give up 'playing the field' and continue to behave as if they are still single* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=behave>).

Предикативно-адвербіальна модель оцінної семантики охоплює реченнєві конструкції обох мов, у яких у сильній придієслівній позиції в ролі компенсатора дієслівної семантики вжито прислівники, словосполучення прислівникового типу чи предикативні конструкції: укр. *Він працює старанно* (В. Канівець); *Він повернувся (додому) ніжно* (А. Хижняк); *Він поводить себе так, ніби заволодів сумацією* (А. М'ястківський); англ. *He puts himself about a lot, tackles hard and works hard,* Bingham said (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=works>); *He had arrived late with other NICRA leaders from Belfast* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy>); *He had identified her body and yet behaved as though she had never really existed* (J. Pardoe).

У предикативно-адвербіальну модель оцінної семантики входять речення дієслівної будови, в яких обов'язкові придієслівні компоненти, виконуючи роль структурних компенсаторів дієслівного синсемантизму, водночас модифікують його в таких основних аспектах: способу реалізації процесуальної ознаки, темпоральної оцінки та кількісної оцінки. Залежно від таких семантичних вимірів виокремлюємо такі варіанти предикативно-обставинної моделі оцінної семантики: а) предикативно-адвербіальну модель способу реалізації оцінної семантики, б) предикативно-адвербіальну модель темпоральної оцінної семантики, в) предикативно-адвербіальну модель кількісної оцінної семантики. Імовірно, що в кожній із мов буде виявлено як спільне, так і специфічне у реченнєвотвірній здатності синсемантичних дієслів певних мікрокатегорій маніфестувати відповідні варіанти предикативно-обставинної моделі оцінної семантики.

а) У предикативно-адвербіальну модель способу реалізації оцінної семантики включаємо мовленнєві реалізації – речення дієслівної будови, утворені дієсловами, синсемантизм яких компенсують слова, сполучення слів чи предикативні структури, які виражають значення обставини способу дії. Зазначимо, що в загальній масі реченнєвих структур таких компонентів є невелика кількість. Для виділення моделеутворювальних дієслів у обох мовах орієнтуємося лише на обов'язкові придієслівні компоненти. Така орієнтація значно обмежила залучення до аналізу дієслівних лексем обох мов. Водночас це дало змогу однозначно підійти до відбору й зіставлення дієслівних номінацій процесуального денотата.

Високу частотність уживання в обох мовах, як і корелятивну регулярність в утворенні речень предикативно-обставинної моделі оцінної семантики, виявляють дієслова центральних частин ЛСП мікрокатегорії "дія – розумова діяльність", зокрема укр. *думати*; англ. *to think*. Крім предикативно-однооб'єктної моделі (укр. *думати про що-н., над чим-н., що-н.*; англ. *to think smth., about smth.*), вони регулярно утворюють також речення предикативно-обставинної моделі оцінної семантики: укр. *Та й думав він нешвидко і якось непевно висловлювався* (З газ.); *Я так не думаю* (О. Копиленко); англ. *We do not believe that anyone actually consciously thinks this way* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy>); *I thought as much,* said the talkative cop (R. Kee); *Then you think harder and see parallels everywhere* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=+think>); *If you were to think a little less and act a little more it would be better for all* (W. Perrie).

б) У реченнях предикативно-адвербіальної моделі темпоральної оцінної семантики темпоральні адвербіалії мають обов'язковий характер: вони утворюють обов'язковий придієслівний компонент темпорального значення, служать невід'ємним складником моделі і в різних формальних виявах експлікують недостатність відповідних синсемантичних дієслів: укр. *Це було давно* (В. Канівець); *Такі прикроці траплялися мало не щодня* (О. Десняк); *Оказія тривала майже добу* (В. Малик); англ. *There is no point in blaming MacSharry, because that happened last year* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=happened>); *The United States Defence department has announced that an airbase in Oxfordshire will close completely when American aircraft leave next year* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=leave>); *I slept about eight hours* (J. Swift). Спостережено, що найбільш уживаними у виокремленому варіанті предикативно-обставинної моделі оцінної семантики як в українській, так і в англійській мовах є дієслівні ЛСВ, охоплені здебільшого мікрокатегоріями "стан – буття (існування)", "стан – фізіологічний стан".

Зіставний аналіз виявив, що для обох мов обов'язковими компонентами звичайно виступають співвідносні темпоральні адвербіалії із значеннями: конкретного моменту на осі темпоральних вимірів обмеженості процесуальної ознаки (укр. *сьогодні, завтра, минулого року, в п'ятницю, о четвертій годині, в 2010 році* і т.д.; англ. *today, yesterday, tomorrow, last year, on Friday, at four o'clock, in 2010 year, etc.*), а також темпоральної протяжності вияву процесуальної ознаки (укр. *година (годину), рік (цілий рік), день (цілий день), кілька годин, з ранку до вечора* та ін.; англ. *an hour, a year (the whole year), for a daytime, for some hours, from (early) morning till (late) night*).

в) У реченнях предикативно-адвербіальної моделі кількісної оцінки обставини виражають кількісні виміри процесуальності, обмежуючи дієслівне значення. Прикметно, що в таких реченнях вживаними є синсемантичні дієслова, що репрезентують різні мікрокатегорії всіх виокремлених у роботі субкатегорій універсальної дієслівної категорії "процесуальність". При цьому здатність до утворення аналізованої

моделі виявляють як дієслівні ЛСВ із імплікованими субстаційними семами оцінки, так і ті, для яких такі семи є потенційними (пор.: укр. *важити, вміщувати, жити, коштувати, працювати, пристосовуватися, простягатися, розповсюджуватися, пристосовуватися, стояти, чекати, працювати* тощо; англ. *to contain, to hold, to last, to live, to measure, to seat, to sleep, to walk, to weight, to work* etc.). У всіх тих випадках такі дієслова номінують розчленовані процесуальні денотати з недостатніми в їхній структурі семами кількісної оцінки предикативної ознаки, яку компенсують адвербіалії кількості: укр. *Урок фізкультури, здавалось, пройшов за хвилину* (3 газ.); *Товариші залишилися не надовго* (І. Багрянний); англ. *The quiet lasted a very short time* (G. Evans); *These accommodated about thirty old people, which was originally considered the optimum size* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=accommodated>).

У реченневих конструкціях цієї моделі як для української, так і для англійської мов типовими є вживання неперехідних синсемантичних дієслів – репрезентантів мікрокатегорій: "дія – рух": укр. *Ми пройшли п'ять миль* (В. Земляк); *Далеко їздили?* – майже пошепки запитав дядько (Д. Міщенко); англ. *You rode far, young man?* (P.C. Doherty); *If I said to you, 'replies Anya wearily, 'that I wanted you to stop what you were doing, stop everything, and drive miles and miles, into the back of beyond, just to be with me, you'd have told me to piss off* (E. Galford); "стан – просторова локалізація": укр. *Ліси простягаються на сотні миль* (3 газ.); англ. *Its superb sandy beach which stretches for over four miles, is very popular with sunworshippers and sports enthusiasts alike* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=+stretches>); *Hong Kong's coastline stretches for 500 miles (800 km)* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy>); "стан – буття (існування)": укр. *Квиток коштує десять гривень; Скільки ж ти вже важиш?* (А. Хижняк); *Галасливі хороводи тривали до смерку* (3 журн.); англ. *How much it costs isn't important* (P. Scobie); *The saw has a 550watt (input) motor and features variable speed and orbital action saw blade, yet it weights only 3kg (6.6lb) so it is quite light to use* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy=it+weights>); *That alone would have lasted a week and been enough to take in and remember* (D. Lodge); *The trouble is my boyfriend, with whom I have been living for six months ...* (<http://bnc.bl.uk/saraWeb.php?qy>).

Спостережено, що в предикативно-адвербіальній моделі реалізації оцінної семантики в англійській мові часто вживаним обов'язковим придієслівним компонентом виявилось прислівникове слово *so*, що певним чином компресує обставинну семантику способу дії. Найчастіше реченневотвірну роль у таких реченнях виконують синсемантичні дієслова мікрокатегорії "дія – розумова діяльність" на кшталт англ. *to see, to notice, to believe, to hear, to expect, to hope, to think, to suppose*. Виступаючи компенсатором синсемантизму цих дієслів, прислівник *so*, займаючи як пре-, так і постпозицію стосовно дієслівного присудка, може мати українські предикативно-обставинні відповідники (укр. *Так я й думав* і англ. *So I thought*); предикативно-однооб'єктні відповідники (англ. *So I see* і укр. *Бачу, що це так*; англ. *So I have heard* (*I have heard so*) і укр. *Я теж чув це*).

Предикативно-адвербіальна модель оцінної семантики часто об'єднує речення з дієсловами, належними до мікрокатегорії "дія – мовлення", які також утворюють корелятивну предикативну модель (укр. *Пануги можуть говорити* і англ. *Parrots can talk*). Або: укр.: *Спробуйте говорити (висловлюватись) по суті справи* і англ. *Try to talk to the point* (укр. *висловлюватись (як?) – по суті справи* – англ. *to talk (how?) – to the point*). У реченнях предикативно-обставинної моделі оцінної семантики в українській та англійській мовах у плані структурного зіставлення неабияку роль відіграють прислівникові компоненти, що супроводжують первинно автосемантичні дієслова. Пор.: укр.: *Він майже зовсім не може працювати* і англ. *He can hardly work at all*.

Особливе місце в системі дієслівних моделей речень заповнюють структури з т. зв. Cognate object: укр. *Він прожив щасливе життя*; англ. *They slept a long sleep*. Специфіка таких побудов полягає в тому, що в них дієслова (як автосемантичні, так і синсемантичні) супроводжують компоненти, виражені іменниковими словоформами, які мають спільний із дієсловами корінь: укр. *жити (життя)* – англ. *live (life)*. Для обох мов спільним виступає синтагматичне "вкраплення" прикметникових слів перед іменниками, які виявляють обов'язковість у вираженні семантики обов'язкового придієслівного компонента, переорієнтовуючи її на обставинну семантику способу дії: укр. *Він прожив щасливо* – англ. *He lived a happy life*; укр. *Вони проспали довго* – англ. *They slept a long sleep*. У плані інтерпретації таких речень щодо віднесення їх до відповідної моделі, необхідним видається врахування їхніх ознак: а) домінування синсемантизму дієслівних лексем, що визначає структурну особливість речень цього типу, б) семантична визначеність обов'язково залежного придієслівного компонента, а отже, й семантична інтерпретація моделі, в) інформативний "перерозподіл" семантики в сполученні "прикметник + іменник": укр. *щасливе життя* – англ. *a happy life* = укр. *щасливо* – англ. *happy*. В обох мовах, окрім усього цього, однозначно й чітко простежуємо перенесення синтаксичної семантики аналітично вираженого компонента на прикметникову номінацію, обставинний характер якої виявляють лише сполучення слів, у яких семантична нейтралізація означення припадає на іменникові назви: укр. *прожити бідне життя* → *прожити бідно*; англ. *to live a poor life* → *to live poorly*.

В окрему групу виділяємо синсемантичні дієслова української мови, які в предикативно-адвербіальній моделі оцінної семантики з темпоральним обмеженням обов'язково поширюються прислівниковими словоформами, а в англійській мові семна структура дієслівних відповідників являє собою семантично стягнену структурну номінацію процесуального денотата: пор.: укр. *Ця матерія довго носитья* і англ. *This material wears*. Водночас можливі і зворотні випадки: українським дієсловом у (формально) предикативній моделі відповідають англійські в предикативно-адвербіальній моделі оцінної семантики, пор.: укр. *Ці кольори не вигорають* і англ. *These colors wears long*.

Функцію обов'язкового придієслівного компонента в реченнях предикативно-адвербіальної моделі оцінної семантики часто виконують фразеологізми: укр. *Ви тільки, бува, нічого не скажіть Давиду Онупрієвичу, бо ми й так живемо з ним, як кішка з собакою* (С. Добровольський); *Воно так: сім раз одмір, раз відріж* (П. Панч); *Рудма ридало село* (О. Гончар). Дієслова набувають рис синсемантизму, супроводжуючись обов'язковими придієслівними компонентами обставинної семантики способу дії: укр. *Важко дише дівчина, їй тяжко вдихати в себе повітря, а в грудях шумить, жаром нашить з рота* (В. Хижняк); англ. *Muck and money go together* (Prov.); *Actions speak louder then words* (Prov.); *Still waters run deep* (Prov.). Пор., напр., речення: укр. *Женя повільно заліз у машину* (Є. Гуцало) і англ. *They came silently into the room* – речення відтворюють предикативно-обставинну модель напрямку (адвербіальні конкретизатори (укр. *повільно*, англ. *silently*) функціонують як факультативні компоненти формально-синтаксичної структури речення), з одного боку, і укр. *Сусід жив тоді у достатках* (У. Самчук), англ. *No two minds think alike* (речення відтворюють предикативно-обставинну модель способу реалізації оцінної семантики (адвербіальні конкретизатори (укр. у *достатку*; англ. *alike*) функціонують як обов'язкові компоненти формально-синтаксичної структури речення), з іншого.

У сфері синсемантичних дієслів, які в обох мовах утворюють речення предикативно-адвербіальної моделі, частим є переакцентування обов'язковості придієслівних компонентів у плані виокремлення обставинних характеристик, натомість відбувається нейтралізація об'єктних: укр. *Я більше не можу чекати* (чекати кого-н., на кого-н.); англ. *I can't wait any longer* (← wait smb.). Те ж саме: укр. *Він навчає (викладає) кваліфіковано* (← навчає кого-н.); англ. *He teaches skillfully* (← teach smb.); укр. *І давай він писати* (М. Степаненко) (← писати що-н.); англ. *Sometimes he writes* (← to write smth.); англ. *Difficult language too can hinder understanding; and to put students to their ease, I have tried to write in a relaxed, colloquial style, avoiding jargon* (С. Douglas) – *to write (how?) – in a relaxed, colloquial style* – (← to write smth.).

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Отже, як засвідчує здійснений аналіз, арсенал реченневих конструкцій, побудованих за предикативно-адвербіальною моделлю оцінної семантики, є обсяговим як у кількісному, так і в значенневому вимірах в обох зіставлюваних мовах. При цьому формальна співвідносність аналізованих структур значною мірою залежить від внутрішньомовних чинників, зокрема наявних в кожній із мов компенсаторів синсемантизму дієслівних одиниць, що здатні виражати оцінні судження щодо способової, темпоральної, кількісної реалізації дії.

Реченневотвірна спроможність українських та англійських дієслів у предикативно-адвербіальній моделі оцінної семантики значною мірою зумовлена власне семантичною структурізацією синсемантичних дієслів, до складу яких можуть бути імпліковані субстанційні семи, що в одних випадках потребують обов'язкової експлікації у вигляді придієслівних поширювачів, а в інших не виявляють такої потреби. Така особливість впливає на порушення системної кореляції через регулярне функціонування таких дієслів в предикативній моделі однієї мови та неможливість утворення відповідних моделей із такими дієслівними одиницями в іншій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Іваницька Н. Б. Tertium comparationis у міжмовному зіставленні дієслівних систем / Наталя Іваницька // Мовознавство. – 2009. – № 1. – С. 46–59.
2. Іваницька Н. Б. Модель простого речення дієслівної будови як tertium comparationis синтагматики дієслівних систем української та англійської мов / Н. Б. Іваницька // Проблеми зіставної семантики : [зб. наук. статей] / відп. ред. Корольова А. В. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2011. – Вип. 11. – С. 199-205.
3. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові / Н. Л. Іваницька. – К. : Вища шк., 1986. – 167 с.
4. Іваницька Н. Б. Дієслівні системи української та англійської мов: парадигматика і синтагматика : [монографія] / Н. Б. Іваницька. – Вінниця : СПД Главацька, 2011. – 636 с.
5. Леута О. І. Структура і семантика дієслівних речень в українській літературній мові : [монографія] / О. І. Леута. – К. : Такі справи, 2008. – 208 с.
6. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : академ. граматика укр. мови / [за ред. І. Вихованця] / Іван Вихованець, Катерина Городенська. – К. : Унів. вид-во "Пульсари", 2004. – 400 с.
7. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису : [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк : Вид-во ДонДУ, 2006. – 378 с.
8. Іваницька Н. Б. Функціонально-семантична класифікація українських та англійських дієслів : [монографія] / Н. Б. Іваницька. – К. : КНТЕУ, 2004. – 196 с.
9. Fillmore C. J. Construction Grammar Course Book // Charles Fillmore, Paul Kay. – Berkeley : University of California, 1992. – 113 p.

10. Fries Ch. The Structure of English / Charles Carpenter Fries. – Editeur Longmans, Green and Co, 1963. – 304 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Ivanytska N. B. Tertium comparationis u mizhmovnomu zistavleni diieslivnykh system [Tertium Comparationis in Interlanguage Comparison of the Verbal Systems] / Natalya Ivanytska // Movoznavstvo [Linguistics]. – 2009. – № 1. – S. 46–59.
2. Ivanytska N. B. Model' prostoho rechennya diieslivnoi budovy yak tertium comparationis syntahmatyky diieslivnykh system ukrainskoi ta anhliiskoi mov [The Model of Simple Verbal Sentence as Tertium Comparison of Verbs' Syntagmatics in Ukrainian and English] / N. B. Ivanytska // Problemy zistavnoi semantyky [Problems of Comparable Semantics]: [zb. nauk. statey] / vidp. red. Korol'ova A. V. – K. : Vyd. tsentr KNLU, 2011. – Vyp. 11. – S. 199–205.
3. Ivanytska N. L. Dvoskladne rechennya v ukrainskii movi [Two-Members Sentence in Ukrainian] / N. L. Ivanytska. – K. : Vyshcha shk., 1986. – 167 s.
4. Ivanytska N. B. Diieslivni systemy ukrayinskoi ta anhliiskoi mov : paradyhmatyka i syntahmatyka [Verbal Systems of Ukrainian and English : Paradigmatics and Syntagmatics] : [monohrafiya] / N. B. Ivanytska. – Vinnytsia : SPD Hlavats'ka, 2011. – 636 s.
5. Leuta O. I. Struktura i semantyka diieslivnykh rechen' v ukrainskii literaturnii movi [Structure and Semantics of Verbal Sentences in the Ukrainian Literal Language]: [monohrafiya] / O. I. Leuta. – K. : Taki spravy, 2008. – 208 s.
6. Vykhovanets I. R. Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy [Theoretical Morphology of the Ukrainian Language] : akadem. hramatyka ukr. movy / [za red. I. Vykhovantsia] / Ivan Vykhovanets', Kateryna Horodens'ka. – K. : Univ. vyd-vo "Pul'sary", 2004. – 400 s.
7. Zahnitko A. P. Teoriia suchasnoho syntaksysu [The Theory of Modern Syntax] : [monohrafiia] / A. P. Zahnitko. – Donetsk : Vyd-vo DonDU, 2006. – 378 s.
8. Ivanytska N. B. Funktsional'no-semantychna klasyfikatsiia ukrayinskykh ta anhliiskykh diiesliv [Functional and Semantic Classification of]the Ukrainian and English Verbs] : [monohrafiia] / N. B. Ivanytska. – K. : KNTEU, 2004. – 196 s.
9. Fillmore C. J. Construction Grammar Course Book // Charles Fillmore, Paul Kay. – Berkeley : University of California, 1992. – 113 p.
10. Fries Ch. The Structure of English / Charles Carpenter Fries. – Editeur Longmans, Green and Co, 1963. – 304 p.

Иваницкая Н. Б. Межъязыковая синтагматика глагола в проекции на предикативно-адвербиальную модель предложения оценочной семантики.

В статье установлены коррелятивные синтагматические отношения между глагольными системами украинского и английского языков в проекции на предикативно-адвербиальную модель предложения оценочной семантики как tertium comparationis двустороннего межъязыкового анализа. Обоснована возможность использования такой модели как основы сопоставления в свете теории номинативного минимума предложения. Выяснено, что полная или частичная некоррелированность имеет формальные показатели в пределах обязательных приглагольных компонентов обстоятельственной синтаксической семантики.

Ключевые слова: украинская и английская глагольные системы, предикативно-адвербиальная модель оценочной семантики, основа сопоставления, коррелятивность.

Ivanytska N. B. Interlanguage Syntagmatic of a Verb in Projection on Predicative Adverbial Model of Valuation Semantics.

The article focuses on the correlative syntagmatic relations between Ukrainian and English verbal systems in the projection on predicative adverbial model of valuation semantics as the tertium comparationis of bilateral cross-language analysis. The possibility of using such model as a basis of comparison in the light of the theory of nominative minimum of a sentence is proven. The investigation is based on the theory of nominative minimum of sentence that is traditionally viewed as an extended scheme which includes minimal structural scheme of the sentence (main components) and mandatory verbal radiators necessary for the implementation of the sentence nominative function. The scientific methods of analysis, synthesis, description and comparison have been used in order to prove that Correlative verbal features of the predictive-adverbial model of evolution semantics is formed by synsemantical verbs. They predict a strong position to fill it appropriate (usually noun / pronominal) elements at the level of semantic unities that effect obligatory verbal components in the sentence. Identified partial or complete lack of correlation is mostly measured by formal parameters. They were found in the sphere of obligatory components caused by verbs and had adverbial syntax semantics. It can be explained by the peculiarities of grammatical structure of each contrasted language.

Key words: Ukrainian and English verbal systems, predicative adverbial semantic model of valuation, the basis of comparison, correlation.